

tionem. Denique idem dicendum erit, quoties hic et nunc occurrit specialis causa seu finis, propter quem specialiter prohibeatur actus, quem finem lex non consideravit, consideratur autem a iudice. Et fieri potest, ut ratione illius finis res fiat gravis, quæ per se considerata non erat. Quacumque autem ratione præceptum iudicis sub ea censura et rigore hic et tunc impositum justum sit et proportionatum fini, contumacia et pertinacia contra illud gravis erit; atque ita fiet sufficiens materia censuræ, quæ alias non esset, etiam stante eadem generali lege, si ad illam iudicis admonitio non accessisset.

Varia dubia circa regulam positam occurrentia enucleantur.

28. Hactenus explicata est generalis regula proposita; quantum ad unam partem negativam nunc explicanda est, scilicet, non omne peccatum mortale sufficere ad excommunicationem, sed illud, quod fit cum inobedientia; et contumacia respectu Ecclesiæ. Ubi multæ incurrebant graves quæstiones: prima est, an monitio prævia sit necessaria ad excommunicationem; et consequenter an peccatum præteritum contra legem divinam, vel naturalem, sit sufficiens materia et causa excommunicationis; rursus an peccatum commissum contra præceptum Ecclesiæ absque ulla censuræ comminatione vel impositione sit sufficiens; demum an propter peccatum futurum possit excommunicatio imponi ipso facto incurrenda, sub illa conditione, si committatur; idque aut præcepto juris, aut hominis. Verumtamen hæc omnes quæstiones late tractatæ sunt supra, disp. 2, sect. 4, et disp. 4, sect. 4, et omnia ibi dicta procedunt omnino eodem modo in excommunicatione, imo in illa maxime, et ideo nihil hic addendum occurrit.

29. Est enim omnium summa et resolutio, illam monitionem, quæ ad contumaciam contra obedientiam Ecclesiæ sufficiat, necessariam esse ad hanc censuram ferendam, ita ut sine illa lata non valeat, ex defectu materiæ necessariæ; majorem autem monitionem, seu trinam, et canonicam, quamvis ex præcepto Ecclesiæ necessaria sit, ut actio recte fiat, non tamen esse simpliciter necessariam ad valorem censuræ, quia ille defectus solum est in accidentaliter solemnitate, nisi in aliquibus casibus a jure expressis, qualis est, quando ferenda est excommunicatio major in

eos, qui cum excommunicato communicant. Quo fit, ut propter peccatum pure præteritum, sive sit contra legem naturalem, sive positivam, nunquam possit valide ferri excommunicatio, nisi aliqua, vel hominis, vel legis Ecclesiastica monitio præcedat sub sufficiente propositione, vel comminatione talis censuræ, quia sine hac non interveniet contumacia contra debitam Ecclesiæ obedientiam. Pro peccato autem futuro generatim loquendo non est dubium, quin possit ferri excommunicatio sub conditione, si talis actus committatur; in particulari autem servare debent Prælati inferiores Summo Pontifice ea, quæ circa hoc jura statuunt, quæ dictis locis explicata sunt. Alia quæstio huc etiam spectabat, an ignorantia invincibilis vel etiam culpabilis præcepti Ecclesiastici impediatur contumaciam, et consequenter censuram, idque vel in materia alias de se mala, vel in materia indifferenti. Sed hanc etiam rem latissime disseruimus citata disp. 4, sect. 6, neque hic aliquid speciale occurrit.

Excommunicationem ferri posse pro peccato mortali cum inobedientia et contumacia Ecclesiæ commissum.

30. *Quæ inobedientia sufficiat ad excommunicationem incurrendam.* — Tertio loco explicanda est affirmativa pars illius regulæ, quæ ex dictis concluditur, scilicet excommunicationem ferri posse pro peccato mortali commissum cum inobedientia, et contumacia Ecclesiæ. Circa quam partem multa etiam possunt inquiri: primum est, qualis debeat esse hæc inobedientia, et contumacia, an scilicet requiratur formalis, vel materialis sufficiat; formalis dicitur, quæ est ex contemptu, et directa voluntate transgrediendi præceptum; materialis, quæ est contra præceptum sine illo contemptu, ex alia passione, vel affectu, juxta doctrinam D. Thomæ, 2. 2, quæst. 104 et 105. De quo dubio videri possunt multa apud Covarruviam, cap. Alma, 4 part., § 9, num. 3. Sed quia ex dictis supra de censuris in communi facilis est resolutio, ideo breviter dicendum est, non requiri inobedientiam aut contumaciam formalem, ut patet ex usu Ecclesiæ; excommunicantur enim concubinari, percussores clericorum, et similes, etiamsi non ex contemptu, sed ex passione peccent. Et ratio est clara, quia etiam alia vitia præter inobedientiam formalem possunt esse digna hac pœna, et

postulare hanc medicinam. Sufficiet ergo inobedientia materialis contra præceptum Ecclesiæ; non tamen quæcumque, aut quomodocumque, sed illa, quæ sit contra præceptum ita latum, ut includat, vel adjunctam habeat admonitionem sub hac censura; nam inde habet majorem gravitatem, et proportionem ut reddat hominem dignum tali pœna. Et hoc sensu vocatur illa inobedientia specialis contumacia, quamvis non attingat illum singularem gradum malitiæ, qui est in inobedientia formali.

31. *An quodlibet peccatum mortale sit sufficiens materia excommunicationis.* — *Resolutio in uno sensu.* — Altera quæstio esse potest, an quodlibet peccatum mortale ex hujusmodi contumacia factum, sit sufficiens materia, quam etiam attigimus dicta disp. 4, sect. 3. Et ideo breviter distinguendum est, aliud esse quærere, an quodlibet peccatum mortale, tale sit, ut juste ac recte possit sub hac censura prohiberi, et consequenter ut pro illo, post admonitionem factam, juste possit excommunicatio ferri; aliud vero esse inquirere, an, si de facto censura hæc feratur pro mortali peccato quocumque, post sufficientem monitionem, illud sufficiat ut incuratur excommunicatio. In priori ergo sensu dicendum est, non quodlibet peccatum mortale sufficere ad hanc censuram ferendam; id enim docent multa jura et Concilia usque ad Trident., quæ in dicta sect. 3 allegavi. Et ratio est, quia censura hæc est gravissima pœna, et innumera affert incommoda, ut visum est, et magis ad curandum, quam ad vindicandum ordinatur, et sæpe non minus ad bonum aliorum, quam ejus qui excommunicatur. At vero sunt multa peccata mortalia, quæ neque indigent hac medicina, neque habent proportionem cum tam acerba, et periculosa pœna, possuntque aliis modis facilius et securioribus sufficienter vindicari, quæque aliis non nocent, ut propter bonum illorum, vel corporis, sit necessaria unius membri abscissio; ergo imprudenter, et injuste faciet iudex, qui ob hujusmodi peccatum hanc censuram tulerit.

32. *Resolvitur quæstio in alio sensu.* — Nihilominus quoad posteriorem sensum addendum est, quodlibet peccatum mortale, ex contumacia Ecclesiæ factum, esse in rigore sufficientem materiam excommunicationis, id est, ut, si lata sit, incuratur. Hanc partem tratavi late, dicta disp. 4, sect. 5. Nunc breviter declaratur, quia licet verum sit, teneri

iudicem ex officio ad discernendum inter peccata mortalia, ut hanc sententiam ferat, difficillimum tamen est, ac impossibile generaliter judicare, quod peccatum mortale ad hoc sufficiat, quod vero non; multoque gravius ac periculosius esset hoc iudicium ipsis subditis committere; ergo, cum quodcumque peccatum mortale in se sit satis grave, quoties iudex interponit suum iudicium, et prohibet illud sub hac censura, ejus sententiæ standum est, nec potest cum aliquo fundamento talis sententia existimari nulla; ergo habebit effectum in transgressore. Neque in hoc incurrit nova difficultas. Insurgebant tamen statim hic duæ practicæ quæstiones graves de excommunicationibus, quæ ferri solent ex causis temporalibus, ut ad revelanda crimina, scripturas, vel alia similia secreta, vel ad temporalia bona restituenda. Sed quia spectant ad particulares excommunicationes, ne hoc loco doctrinam generalem confundam, de his quæstionibus specialem disputationem infra instituam.

SECTIO IV.

Quæ forma servanda sit in excommunicatione ferenda.

1. *In forma excommunicationis tria possunt considerari.* — Hæc est veluti ultima causa hujus censuræ, de qua in communi multa diximus disput. 3. Et ex ibi dictis sumimus, in hac forma aliquid considerari posse ut antecedens excommunicationem, aliquid ut consequens, aliquid vero ut concomitans, seu ut actu existens in ipsa forma. Quod antecedit, est admonitio; quam insinuamus sectione præcedenti, satisque explicuimus citato loco. Quod subsequitur est denunciatio excommunicationis jam late, seu incurse, quam late etiam declaravimus dicta disputatione tertia, et ideo de his duobus nihil hic amplius dicam. Quod ergo spectat ad tertium membrum est ritus ipse ferendi excommunicationem. In quo distingui potest aliquid ad substantiam pertinens, et aliquid ad solemnitatem accidentalem; et utrumque facile potest ex dictis supra de censura declarari.

2. *Quæ forma requiratur in censura a jure.* — Est enim supponendum, quod sæpe dictum est, excommunicationem ferri posse a jure et ab homine. Quando ergo fertur a jure, illa tantum forma requiritur in ea ferenda, quæ in constituenda lege, quæ sufficienter

declaret pœnam per eam imponi ipso facto incurramdam. Unde illa solemnitas, vel conditio, quæ fuerit de substantia legis, erit etiam de substantia talis formæ ferendi excommunicationem; quæ vero ad valorem legis fuerit accidentaria, similiter etiam erit ad valorem censuræ. Quibus autem verbis sufficienter explicet lex ipsamet per se ipsam censuram efficere, et non tantum imponendam comminari, superiori loco late traditum est, et omnes verborum formulæ explicatæ; quæ omnia ad excommunicationem applicanda sunt. Rursus, quæ verba sufficiant, ut sermo legis intelligatur esse de majori excommunicatione, constat etiam ex superius dictis; nam sive lex utatur verbo anathematis, sive verbo excommunicationis absolute, intelligitur ferre excommunicationem majorem, præsertim post capitulum penultimum de sententia excommunicationis, et communem jamque receptum verborum usum; nam antiquiora jura aliter sæpe interpretanda sunt, ut in superioribus dixi, quod partim ex materia, partim ex aliis juribus dijudicandum est.

De forma substantiali excommunicationis ab homine.

3. *Regula generalis.* — Quando vero excommunicatio fertur ab homine, ex parte formæ solum est substantiale, quod illis verbis proferatur, quæ satis significant talem censuram vere, et actualiter imponi. Hæc autem verba non sunt determinata ex aliquo præcepto Ecclesiæ, ut etiam de censura in communi diximus, sed eam tantum determinationem habent, quæ ex natura rei sequitur, nimirum ut iudex sufficientibus verbis declaret pœnam, quam imponit. Erunt autem illa clarissima, et extra omnem ambiguitatem, si dicat: *Excommunico illum majori excommunicatione*, ut per se constat. Sufficiunt autem, etiamsi solum dicat: *Excommunico illum*, juxta dictum caput penult. de Sent. excomm. Idemque erit, quamvis aliqua circumlocutione utatur, ut, *Innodamus illum vinculo excommunicationis*, aut, *Mucrone excommunicationis percussimus*, aut aliis similibus, quibus jura uti solent. Potest enim pro regula generali haberi, quæ verba in lege sufficiunt ad explicandam censuram excommunicationis majoris, sufficere etiam in sententia ab homine lata, quia sententia ipsa est veluti quædam particularis lex. Unde etiam

erit sufficiens forma, si censura hæc per effectum, vel adæquatam, vel proprium explicetur, ut si iudex dicat: *Privamus aut separamus Petrum a participatione sacramentorum et communione fidelium*, vel simpliciter *a communione fidelium*, vel *eum ab Ecclesia præscindimus*; nam, cum hæc sint propria excommunicationis majoris, et virtute contineant totam rationem ejus, sine dubio sufficienter declarant substantialem formam hujus censuræ.

4. *De forma, Denuncio te excommunicatum, an sit sufficiens.* — *Opinio negans.* — *Opinio affirmans.* — Dubitari autem solet de nonnullis formis; primo de hac, *Denuncio te excommunicatum*. Eam enim ut insufficientem rejiciunt Sylvester, Angelus, Armilla, et alii Summistæ, et D. Antoninus, 3 part., tit. 24, cap. 74, quia denunciatio supponit excommunicationem latam, non fert, ut sumitur ex cap. Pastoralis, § Verum, de Appellat.; sed illa verba solam denunciationem indicant; ergo non sufficiunt ad excommunicandum; imo in rigore videntur falsa, quia denunciant excommunicatum eum, qui non est. Sed contra; nam licet id sit verum de denunciatione pura, de qua loquitur cap. Pastoralis, tamen secus esse potest in denunciatione practica, et efficaci ejus quod denunciat. Confirmatur, quia si verba iudicis verum sensum admittunt, præsumendum est eum in tali sensu loqui; hic autem sensus congruus est, et necessarius ad veritatem talium verborum; eumque verba admittunt, nam in his actionibus moralibus, quæ practica efficientiam habent, verba solent in sensu practico accipi. Quod explicatur a simili, nam in jure interdum fertur excommunicatio sub his verbis: *Noveris te excommunicatum*, quæ tamen verba non tam effectivem, quam notificationem quamdam excommunicationis indicant.

5. *Replicatio.* — *Enodatur.* — *Dubii resolutio.* — Respondent aliqui, etiam hæc verba non sufficere, si ab homine proferantur, licet a jure sufficiant, quia jus profert sententiam excommunicationis, antequam incurrat. Sed contra hoc est regula supra posita, quod verba, quæ in jure usurpata satis significant effectivem censuræ, satis etiam sunt ab homine prolata, quia eandem retinent significationem. Et differentia illa nihil ad rem spectare videtur, tum quia etiam homo prius profert sententiam, quam alter excommunicationem incurrat, prius (inquam) vel tem-

pore, si sententia, ut frequentius fieri solet, sub conditione feratur; *si hoc feceris*; vel natura, si feratur absolute; quod satis est, ut possit habere effectum, quem ad suam veritatem requirit; tum etiam quia illa eadem verba a jure prolata, nisi in hoc sensu sumantur, vera esse non possunt. Item omnes dicunt has formas, a Summo Pontifice usurpatas, esse sufficientes et efficaces; ergo signum est prædicta verba illum sensum pati. Nulla vero est ratio, cur prolata ab inferioribus iudicibus eundem non admittant. Tandem auctores alterius sententiæ illam limitant dicentes, si constiterit sufficienter de voluntate iudicis excommunicare volentis, tunc excommunicationem esse validam; ergo signum est talia verba admittere prædictum sensum, et significationem; nam de voluntate iudicis non satis est, quod alia via constet, sed per ipsa verba sententiæ exprimi debet. Quapropter dicendum censeo verba illa, etsi ex propriissima et primæva impositione non videantur sufficere ad excommunicationem ferendam, quia non significant effectivem, nihilominus ex circumstantiis adjunctis accidere posse, ut iudex per ea satis explicet suam voluntatem. Et tunc revera sufficient, cum censura hæc non requirat determinatam formam verborum, sed solum sufficientem significationem exterioriorem interioris voluntatis. Idemque dicendum est de omnibus similibus formulis loquendi ambiguis, vel generalioribus; oportet enim, ut determinentur ad explicandam hanc speciem censuræ, ut hæc, *Maledictionem Dei incurrat*, aut, *Censuram Ecclesiasticam*, et similes; nam per se non sufficiunt, nisi ex adjunctis determinentur. Cavere autem debent iudices, ne hujusmodi ambiguis verbis utantur, quia in re adeo gravi imprudentissimum, et periculosum est; præsertim quia in materia pœnali, si verba sunt dubia, in mitiori sensu interpretanda sunt.

6. *An verba: Nullus cum Petro communicet, sufficiant ad excommunicationem inducendam.* — *Prima opinio.* — *Rejicitur.* — Non possumus autem omittere speciale dubium de his verbis: *Nullus cum Petro communicet*, an sufficiant ad excommunicationem inducendam. Quidam respondent sufficere ad excommunicationem minorem, non vero ad majorem, quia ex vi illorum verborum, licet aliquis privetur communione hominum, non tamen sacramentorum; excommunicatio autem major utramque privationem inducit;

ergo illa verba vi sua non inducunt excommunicationem majorem. Inducunt autem minorem, quia privant aliqua communicatione; quod sufficit ad minorem saltem excommunicationem. Et hoc sensu videtur usurpari illa forma in cap. Episcopi, 11, quæst. 3, in illis verbis: *Communio illis usque ad tempus Synodi a reliquis Episcopis denegetur*. Hæc vero sententia mihi displicet, tum quia sentio nullam dari excommunicationem minorem, quæ privet fidelium communicatione, ut sumitur ex cap. penult. de Sent. excomm., et infra in propria materia latius dicam. Tum etiam, quia qui privatur communicatione fidelium, privatur suffragiis Ecclesiæ, quod non fit nisi per excommunicationem majorem; privatur item communione sacramentorum, quia hæc non fit sine aliqua communicatione hominum. Nam, quod fingi possit casus, in quo sacerdos possit se ipsum communicare sine communicatione cum aliquo fidei, id valde accidentarium est, et adeo rarum ut in considerationem moralem non veniat; nam sacerdos aut nunquam, aut rarissime se ipsum communicat extra sacrificium; in sacrificio autem semper intervenit aliqua hominum communicatio. Quare id non impedit, quin interdicta hominum communicatione, interdicta intelligatur sacramentorum participatio, propter connexionem moraliter necessariam.

7. *Secunda opinio.* — *Decius.* — Propter quæ alii dixerunt per illa verba sufficienter explicari majorem excommunicationem; quod tenet Decius in cap. 1 de Judiciis. Et patet ex dictis, quia hæc censura sufficienter explicatur et fertur per effectus proprios; sed per illa verba declarantur sufficienter effectus excommunicationis majoris: ergo. Unde illa forma excommunicandi videtur esse in jure usitata, ut cap. 1 de Judiciis: *Placuit ut nullus eidem communicet, donec satisfactione præmissa fuerit absolutus*. Verum est, illa posteriora verba explicare, et complere significationem priorum. Item in cap. Si diligenti, de Foro competenti, dicitur: *A communione habeantur extranei*, quæ etiam verba generaliora sunt. Citatur etiam cap. 2 de Statu monachorum, propter verbum illud: *A communione removeantur altaris*, quod nihil ad rem facit, ut per se patet.

8. *Quædam objecta contra secundam sententiam.* — Ab hac sententia discedunt Abbas et multi alii, in dict. cap. 1 de Judiciis, et nonnulla objiciunt, quæ mihi difficultatem non faciunt. Illud solum videtur difficile in dicta

sententia, quod ex vi illorum verborum non prohibetur alicui, ut se separet a communione aliorum, sed solum aliis præcipitur, ut ipsi non communicent; hoc autem non satis est ad censuram inferendam, quia hæc debet quasi inesse ei in quem fertur, et per se primo in illo ponere prohibitionem; ergo illa verba per se non sufficiunt ad imprimendam censuram, sed solum imponunt aliis quoddam præceptum. Sicut etiam prohibetur interdum fidelibus, ne communicent cum infidelibus non baptizatis, quamvis illos non excommunicet Ecclesia, nec possit. Sæpe etiam præcipitur alicui, ut abstineat a societate, vel amicitia alterius, quamvis alteri directe ac per se nulla prohibitio imponatur.

9. *Dubium resolvitur.* — Hæc vero rationes probant quidem, illa verba, per se ac nude sumpta, neque apta esse ad excommunicandum aliquem, neque in omni rigore et proprietate hunc effectum satis indicare; nihilominus tamen, si considerentur ut sunt in usu Ecclesiæ, et cum circumstantiis quibus proferri solent, videntur practice sufficere ad dictum effectum. Nam in primis supponitur aliis fidelibus non prohiberi communicationem cum alio fidei solum propter ipsos, ut vitent aliquod periculum, ut fit in exemplis adductis, sed præcipue propter alium, ut puniatur, quod facile constabit ex eo, quod in quæstione supponitur, scilicet hæc verba proferri per modum sententiæ punientis talem personam. Deinde nunquam consuevit Ecclesia prohibere fidelibus generaliter communicationem unius cum alio, nisi eandem multo magis illi prohibendo, et quasi indignum constituendo aut declarando ad talem communicationem; prohibet ergo communicationem quasi correlationem quamdam ex parte utriusque extremi. Unde, licet utrumque non exprimat, in uno aliud subintelligit. Sicut cum Christus dixit Matth. 18: *Sit tibi tanquam ethnicus et publicanus*, aliis videtur directe interdiceret communicationem; indicat tamen conditionem seu rationem ex parte alterius. Ita ergo intelligendum est in prædictis verbis. Quare practice loquendo, vix potest esse dubium de his verbis, præsertim, cum semper aliqua alia adjungantur, quæ dubitationem excludunt; quod, ut diximus, semper debent iudices præ oculis habere.

De accidentalibus forma excommunicationis ab homine.

10. Præter hæc, quæ ad substantiam hujus formæ pertinent, aliquæ solemnitates ex instituto Ecclesiæ requiruntur, quæ ad valorem censure necessariæ non sunt; et ideo non dicuntur esse de substantia, sed ad accidentalem solemnitatem pertinere. Hæc autem circumstantiæ quædam sunt pertinentes ad communem rationem censure seu sententiæ per quam censura fertur, quæ saltem sunt de præcepto; et ita præscribuntur in cap. 4 de Sentent. excomm., in 6, et a nobis superius expositæ sunt disp. 3, sect. 13. Et illæ omnes sine dubio maxime requiruntur in hac censura excommunicationis, ut ex prædicto textu constat, et quia omnes rationes illius institutionis in hac sententia maxime locum habent. Aliæ vero cæremoniæ specialiter adjungi solent in præsentibus, quæ nec de substantia sunt, nec de præcepto, sed ad terrorem, et ad significandum miserum statum excommunicati, addi consueverunt juxta cap. Debent, 11, quæst. 3, ubi dicitur in hujusmodi sententia ferenda duodecim sacerdotes Episcopum circumstare, lucernas ardentibus in manibus tenere, easque in conclusione excommunicationis projicere in terram, et conculcare pedibus. Et solet etiam tunc campana pulsari, quamvis in illo textu hæc solemnitas taceatur. Refertque Glossa, in cap. 2 de Re judicata, in 6, cum Summus Pontifex per se ipsum excommunicat aliquem, hanc solemnitatem servare adhibitis duodecim Episcopis, etc., et insinuat in c. Guillisarius, 23, quæst. 4, ibi: *Cum Episcopis quos congregare potuit*, etc. Alii vero Prælati inferiores Episcopis non solent, vel debent hac solemnitate uti, ut notavit Glossa, in c. Cum in cunctis, § Inferiora, de Elect.; et D. Bonavent., in 4, d. 48, art. 1, quæst. 3, ad penult. Et sumitur ex dict. c. Debent, ubi dicitur: *Duodecim sacerdotes Episcopum circumstare debent*, etc. Et ratio est, quia hujusmodi solemnitas non frequenter, sed raro, et in gravissimis causis adhibenda est. Et ideo soli principes Ecclesiæ illa utuntur, ad quos hujusmodi gravissimæ causæ spectant. Et probabile est, tunc maxime excommunicationem anathematis nomine appellatam olim fuisse, quando cum hac solemnitate fiebat. Quamquam sæpe solet vox *anathema*, pro quacumque excommunicatione majori sumi, ut latius tractat Navarrus in Extravag. *Ab ipso*, seu com-

ment. de Datis et acceptis, 4 et 5 notab., num. 40. Jam vero fere illa solemnitas non est in usu; quanquam soleat in solemnibus promulgatione, seu denunciatione sententiæ excommunicationis aliquis Ecclesiæ minister accensam lucernam manu tenere, et in fine extinguere, ac tintinnabulum pulsare, quod non solum in sententiis Episcoporum, sed quorumcumque Prælatorum fieri potest, et solet. In qua re, sicut in aliis hujusmodi, consuetudo uniuscujusque Ecclesiæ servanda est. Et plura de hac re legi possunt apud modernos auctores, præsertim Felicianum in Enchirid. de Censur., c. 28.

DISPUTATIO XIX.

DE ABSOLUTIONE AB EXCOMMUNICATIONE.

Explicato excommunicationis majoris vinculo in communi, priusquam ad particularia descendamus, necesse est dicere de modo dissolvendi tale vinculum, ut ita communis hæc doctrina perfecta, et absoluta sit, sicut tractando de Censuris, disp. 7 et ult. fecimus. Ex qua fere omnia, quæ hic prolixè tractari solent, petenda sunt. Et ideo brevius hoc loco materiam hanc expediemus, insinuando quomodo ibi dicta hic applicanda sint, et si quid ultra proprium fuerit addendo.

SECTIO I.

Utrum excommunicatio per solam absolutionem possit auferri.

1. *De qua excommunicatione sit sermo.* — Supponimus primo sermonem esse de excommunicatione valida re ipsa, et non sola existimatione; nam si excommunicatio sit nulla, licet vera reputetur, per solam declarationem nullitatis ejus auferetur, vel potius nunquam fuisse intelligitur. Quod autem excommunicatio fuerit injusta, si valida fuit, non obstat, quominus sub hac disputationem cadat; potest enim etiam illa esse materia, ut sic dicam, absolutionis; nam, cum vere insit (hoc enim est esse validam), ut in posterum non insit, per absolutionem tollenda erit.

2. *Excommunicatio semper potest auferri.* — Quo sensu excommunicatio perpetua dicatur. — Secundo supponendum est excommunicationem semper auferri posse; non est enim perpetua, quandoquidem ob contumaciam fertur, et ablata contumacia, illa etiam auferenda est, secundum jura in c. Qua fronte,

de Appell., et c. Ex litteris, de Constitut. Propter quod non solum perpetua esse non potest excommunicatio, verum etiam neque ad certum tempus definita ferri, ut scilicet in eo omnino duret; nam hoc repugnaret dictis juribus; quando enim poena sic fertur, quidquid reus faciat, non liberatur, neque jure ordinario liberandus est a tali poena; at vero excommunicatus quocumque tempore satisfactionem exhibeat, absolvendus est, juxta prædicta jura; neque potest impediri, aut interdici, quominus, quam primum possit, aut velit, satisfactionem exhibeat, ut per se notum est; si ergo non potest excommunicatio pro certo tempore ferri, multo minus perpetuo; ergo, quoties infertur, auferri potest, quantum est ex se. Solent autem aliqui interdum excommunicationem *perpetuam censuram* vocare; quod tamen permissive, et sub conditione, non positive et absolute intelligendum est; potest enim illa censura esse perpetua, si excommunicatus in sua voluntate perpetuo sit pertinax, adeo ut etiam post mortem quodammodo durare possit, juxta superius dicta; non est tamen perpetua ex intentione, aut ex præscripto legis; sicut medicina non applicatur, ut perpetuus sit ejus usus, sed ut, recuperata sanitate, cesset.

Excommunicatio non auferitur eo ipso quod excommunicatus a contumacia recedit.

3. Tertio suppono excommunicationem non auferri ipso jure seu facto ob mutationem solam seu operationem quamcumque ipsius excommunicati. Quæ assertio, licet non ab omnibus recipiatur, mihi tamen videtur pro materiæ capacitate certa, et in jure expresse contenta. Nam, si quæ esset conditio aut opus requisitum ex parte ipsius excommunicati, quo posito statim ipso jure auferretur excommunicatio, maxime esset recessus a contumacia, et condigna satisfactio, quæ ab excommunicato exigi potest; sed hoc totum non sufficit, ut excommunicatio ipso facto tollatur; ergo nunquam potest ipso jure tolli. Major communis est absque dissensione; et est per se evidens, nam excommunicatio non fertur usque ad præfixum tempus, ut per lapsum temporis possit ipso jure cessare, nec fertur sub aliqua alia conditione, ut ea expleta cessare existimetur, sed fertur, ut a contumacia discedatur, juxta illud: *Tradidi illum hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat*; et ideo vel virtute, vel ex-